

دکتر علی کریمی

پژوهشگر و تحلیلگر سیاسی
همکار در اندیشکده مطالعات آمریکا

یادداشت تحلیلی

افول رهبری جهانی آمریکا

تلاش‌های یک استثنای تاریخی برای فرار از قضاوت تاریخ

قدرت و رفاهی که
در گرو رهبری جهانی است

ایالات متحده آمریکا و متحدانش بعد از جنگ جهانی دوم، نظامی سیستماتیک بر پایه ارزش‌های لیبرال - دموکراسی و متشکل از نهادهایی مانند سازمان ملل، ناتو، سازمان تجارت جهانی و ... به وجود آوردند؛ اما اکنون، در داخل ایالات متحده و در عرصه بین‌الملل، بسیاری این نظم سیستماتیک را پرهزینه و غیرضروری می‌دانند. در این راستا، بحث غیرضروری بودن رهبری جهانی آمریکا، بیش از همه در دوران ریاست جمهوری ترامپ در

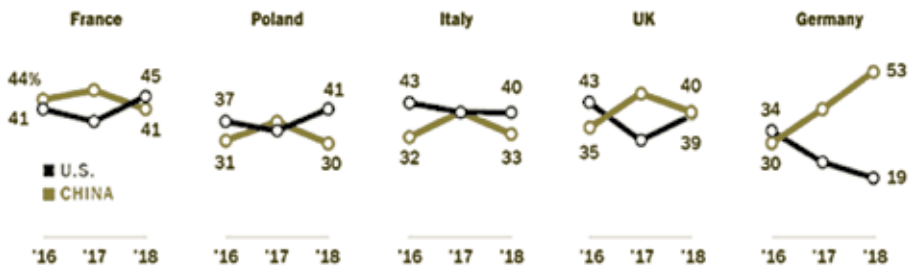
داخل و خارج از این کشور، برجسته شده است. به عنوان مثال، «مارگ گروسمن»^۱ استدلال می‌کند که دشواری تداوم رهبری ایالات متحده در جهان، از آنجا ناشی می‌شود که نمی‌توان مردم آمریکا را متقاعد کرد که قدرت و رفاه موجود در این کشور، در گرو تداوم رهبری جهانی آن است و با فروپاشی این رهبری و جایگزینی آن با ناسیونالیسم، شاهد ظهور جنگ و منازعه میان کشورها خواهیم بود. با ریاست جمهوری دونالد ترامپ و در پیش گرفتن دیپلماسی بردو باخت و

1-Marc Grossman

خروج از پیمان‌هایی مانند پیمان تجارت فرا آتلانتیک و ... نظامی که حافظ منافع و قدرت آمریکا بود، ضربه دید. با این رویه دولت ترامپ، نظم بین‌الملل مبتنی بر قواعد لیبرال - که آمریکا با کمک ارتش و نیز متحدانش، آن را سرپا نگه داشته بود- در داخل و خارج، مورد حمله و انتقاد قرار گرفت. ترامپ با حمله به اتحادیه اروپا، ضد تجارت خواندن آن و همچنین خروج از نفتا، موجب خوشحالی روسیه و دشمنان آمریکا شد و در نتیجه، هزاران شغل در آمریکا که وابسته به تجارت با کانادا و مکزیک بودند،

Fewer Germans see U.S. as world's leading economic power

___ is the world's leading economic power

شکل ۱: وضعیت رهبری اقتصادی آمریکا در جهان، از نگاه کشورهای اروپایی (۲۰۱۸)

منبع: <https://www.pewresearch.org>

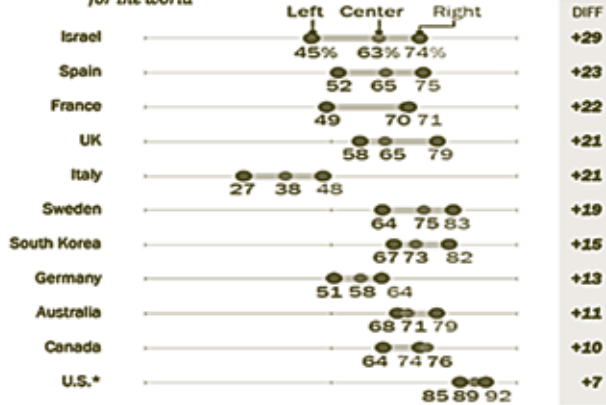
تهدید شدند. ترامپ، با خروج از پیمان مشارکت فرا آتلانتیک، حامیان و متحدان آمریکا را کنار گذاشت و در نتیجه، به تنهایی به جنگ علیه اقدامات اقتصادی و نظامی چین رفت.

بزرگ‌ترین منبع بی‌اعتمادی

ایان برمر معتقد است که باریاست جمهوری دونالد ترامپ، دوران رهبری آمریکا در جهان، به سر خواهد رسید. دلیل این مسئله نیز ظهور قدرت‌هایی است که از توان کافی برای بی‌اعتنایی به قدرت و فشار آمریکا برخوردارند و این پیش‌بینی، غیرقابل اجتناب است. در واقع، ایالات متحده در صورتی می‌تواند رهبر دنیا باقی بماند که ارتش و اقتصاد خود را نیرومندتر کند و نفوذ فرهنگی‌اش را در همه مناطق گسترش دهد؛ اما ریاست جمهوری ترامپ، بسیار با این هدف فاصله دارد؛ زیرا ترامپ، انزواگرا نیست، بلکه یک جانبه‌گرا است. مناقشه و اختلاف ترامپ با جی ۷، جی ۸ و جی ۲۰، از نشانه‌های حرکت به سمت جهان بدون رهبر است. دونالد ترامپ با شعار اول آمریکا، معتقد است که آرمان رهبری حتمی و ضروری آمریکا در جهان، موجب تاراج پول مالیات‌دهندگان آمریکایی از سوی متحدان و دشمنان آمریکا شده است. آمریکا در دوران ترامپ، به جای ابرقدرتی که سعی در

Ideological right places more importance on global U.S. leadership

The U.S. as the world's leading power would be better for the world

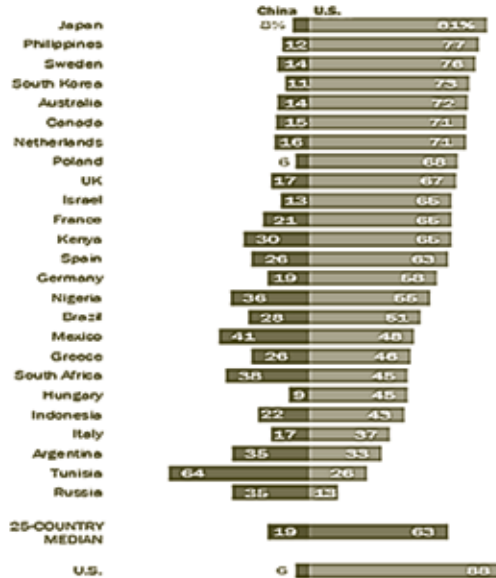

*In U.S., ideology is defined as conservative (right), moderate (center) and liberal (left).
Note: Only statistically significant differences shown.
Source: Spring 2018 Global Attitudes Survey, Q33.

شکل ۲: جایگاه طیف‌های ایدئولوژیک آمریکا در بحث رهبری جهانی این کشور، از نظر کشورهای دیگر - منبع: (https://www.pewresearch.org)

Most prefer U.S. as world leader

Having ___ as the world's leading power would be better for the world

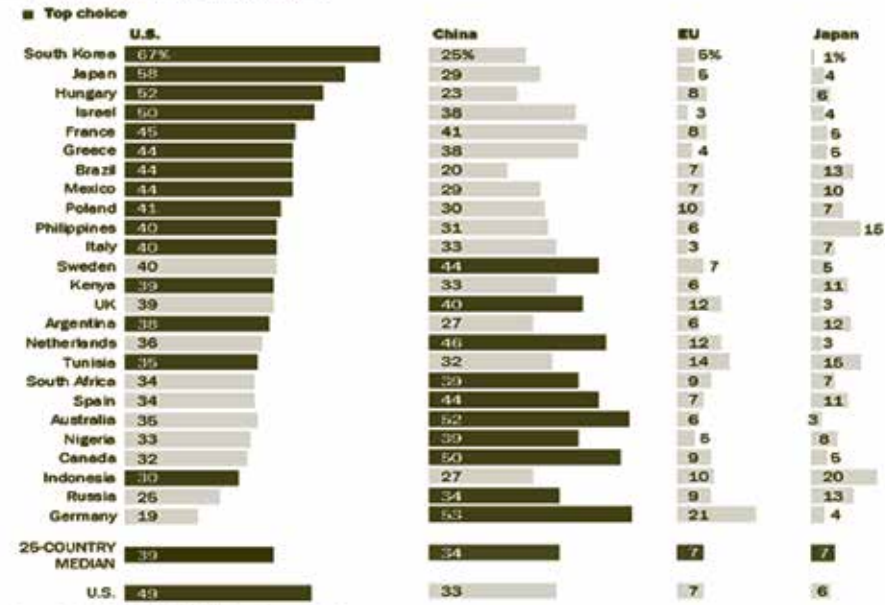

Note: "Neither" and "both" volunteered categories not shown.
Source: 2018 Global Attitudes Survey, Q33.

شکل ۳: نگاه کشورهای مختلف به اولویت رهبری آمریکا و چین
منبع: (https://www.pewresearch.org)

U.S. seen by more publics as the world's leading economic power

___ is the world's leading economic power

Source: Spring 2018 Global Attitudes Survey, Q29.

شکل ۴: جایگاه رهبری اقتصادی آمریکا از نگاه کشورهای مختلف جهان (۲۰۱۸)
منبع: (<https://www.pewresearch.or>)

در نتیجه حسن شهرت به دست می‌آید؛ همان‌گونه که رونالد ریگان از تعبیر کتاب مقدس وام گرفته و آمریکا را چراغ درخشانی بر روی تپه نامید. از دست رفتن رهبری جهانی نیز دو مسیر دارد: اولین مسیر، مسیری دراماتیک است که ناشی از هزینه‌های سنگین جنگ و فروپاشی رهبری اقتصادی است، مانند بریتانیا بعد از جنگ جهانی دوم؛ اما مسیر دوم که احتمال آن بیشتر و فریبنده‌تر است، ناشی از تمرکز بر منافع کوتاه‌مدت و زورگویی به جای همکاری با کشورهای دیگر است.

جمهوری دونالد ترامپ نیز اقتدار و مشروعیت رهبری استراتژیک آمریکا را از بین برده است.

فرجام رهبری جهانی آمریکا

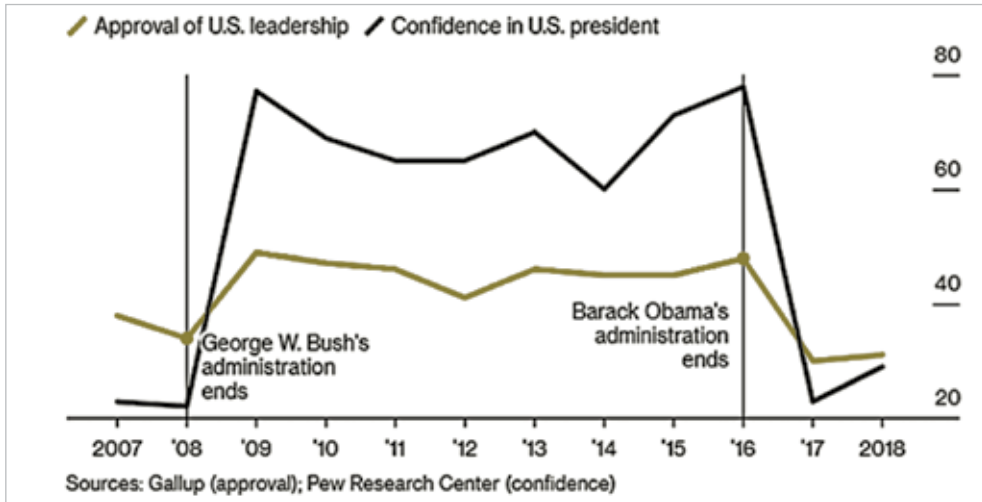
سیمون ریچ^۴ (۲۰۱۷) در یادداشتی با عنوان «فرجام رهبری جهانی آمریکا؟»، معتقد است که در عمل، رهبری جهانی به دو شکل اتفاق می‌افتد؛ در شکل اول، دلیل رهبری یک کشور این است که آن کشور از بیشترین مقدار سه نوع قدرت پیش‌گفته برخوردار است. در شکل دوم، رهبری جهانی یک کشور،

ایجاد نظم و ثبات در جهان بی‌نظم و از هم‌گسیخته‌دست، تبدیل به بزرگ‌ترین منبع بی‌اعتمادی شده است.

آلان بهم^۳ در یادداشتی با عنوان «افول رهبری جهانی آمریکا، قدرت بدون اقتدار»، در اکتبر ۲۰۱۹ می‌نویسد که نشانه قدرت مشروع، اقتدار است و همراهی سه نوع قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی بود که امپراتوری رم را دو قرن، تداوم بخشید و مرگ مارکوس اورلیوس در سال ۱۸۰ قبل از میلاد، موجب ضعف اقتدار سیاسی امپراتوری شد. دوران ریاست

4-Simon Riech

3-Allan Behm

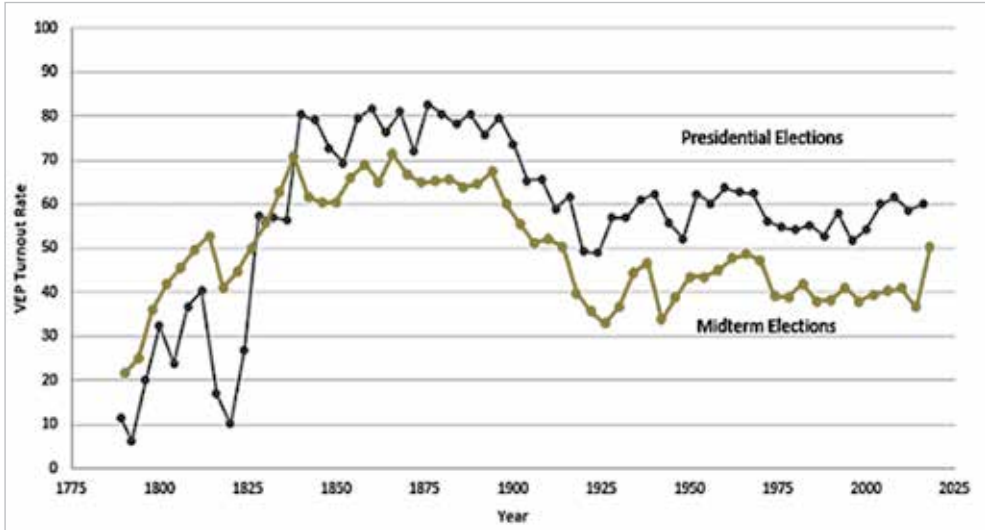
شکل ۵: وضعیت پذیرش رهبری آمریکا در جهان و اعتماد به رئیس‌جمهور این کشور (۲۰۱۸)
منبع: (<https://www.bloomberg.com>)

نتیجه‌گیری

در راستای مباحثی که پیش‌تر مطرح شد، باید به چند سؤال مهم و راهبردی پاسخ داد: اول این‌که آیا نشان دادن افول رهبری آمریکا از سوی رئیس‌جمهوری این کشور، می‌تواند یک تاکتیک باشد؟ شاید از برخی جنبه‌ها از جمله تحمیل هزینه‌های رهبری بر دیگر کشورها یا جبران بدهی‌های عمومی بالای ۲۳ تریلیون دلار آمریکا از طریق اعمال تعرفه‌ها و فروش تسلیحاتی، این استدلال منطقی به نظر برسد، اما در بلندمدت، هزینه‌های این تاکتیک، بسیار بیشتر از منفعت کوتاه‌مدت آن خواهد بود. پس پاسخ این سؤال، بی‌شک این خواهد بود که منافع حاصل از رهبری جهانی برای اقتصاد، سیاست و قدرت نظامی آمریکا، موضوعی نیست که

از سوی سیاستمداران این کشور، نادیده گرفته شود. مسئله بعدی که باید مورد توجه قرار گیرد، این است که معنای افول رهبری آمریکا در جهان، پایان تاریخ در معنایی که مدنظر فرانسیس فوکویاما بود، نیست. بی‌شک خود افول رهبری جهانی آمریکا، ناشی از قد برافراشتن ایدئولوژی‌های رقیب در نقاط مختلف جهان است؛ کشورهایی مانند چین، روسیه و البته ایران. پس با افول رهبری آمریکا و افول ایدئولوژی لیبرال دموکراسی، بی‌شک دوران جدیدی در تاریخ حیات بشری آغاز خواهد شد. مسئله مهم دیگر نیز این است که ظهور کشورهای رهبر و پیش‌تاز در مناطق مختلف جهان تا چه حدی بر افول رهبری آمریکا تأثیر داشته‌اند؟ رهبری جهانی آمریکا برای این کشور،

موجد قدرت و رفاه و در بسیاری موارد، موجب تحمیل هزینه‌های گزاف برای دیگر کشورها شده است؛ بنابراین، منطقی به نظر نمی‌رسد، کشورهایی که از بتانسیل اقتصادی، نظامی، سیاسی و ایدئولوژیک لازم برای ایفای نقش حداقل به‌عنوان رهبر منطقه‌ای برخوردار باشند، در برابر این وضعیت منفعل بمانند. هرچند کشورهایی مانند چین در جنوب شرق آسیا، ایران در خاورمیانه و روسیه در اروپای شرقی و...، هزینه‌های رهبری جهانی آمریکا را برنتافته و در موضوعات مختلف، رهبری این کشور را با چالش جدی مواجه ساخته‌اند. مورد بعدی کیفیت رهبران نظام سیاسی آمریکا و تأثیر آن بر افول رهبری جهانی این کشور است. در واقع، موضوع رهبری، اداره جهان

شکل ۶: نرخ مشارکت انتخاباتی در آمریکا - منبع: (<http://www.electproject.org>)

شده‌اند که آمریکا، زبان دنیای کنونی را نفهمد و در رهبری آن، دچار چالش شود؟ همچنین، آیا آمریکا در قرن بیست و یکم نیز مانند قرن بیستم، می‌تواند یا می‌خواهد که حداقل ناجی جهان سرمایه‌داری باشد؟ و در نهایت نیز این که مردم این کشور تا چه میزان با اقدامات بین‌المللی آمریکا موافق هستند؟ در واقع، به نظر می‌رسد که پژوهش پیرامون این موضوعات، خود باب مسائل مختلفی را در مسئله افول رهبری جهانی آمریکا خواهد گشود و ابعاد مهم دیگری از این مسئله را برای ما روشن خواهد کرد.

زمینه پذیرش رهبری آمریکا را در افکار عمومی جهان با چالش روبه‌رو کرده و سیاستمداران و نهادهای اطلاعاتی و نظامی این کشور را در پیشبرد سیاست‌های خود با هزینه‌های مضاعف، مواجه ساخته است.

بی‌شک موضوع افول رهبری جهانی آمریکا، بسیار گسترده و وسیع بوده است و نمی‌توان در این یادداشت، همه ابعاد و پیچیدگی‌های آن را نشان داد. در پایان و برای علاقه‌مندان به موضوع، جنبه‌های دیگری را که می‌تواند در پژوهش‌های بعدی مورد توجه قرار گیرد، ذکر می‌کنیم؛ از جمله این که پیشگویی مارکس از فروپاشی سرمایه‌داری، چگونه افول رهبری جهانی آمریکا را تحلیل می‌کند؟ یا اینکه علوم انسانی کنونی غربی تا چه حد باعث

و طراحی سیستم‌های سیاسی برای این موضوع، نیازمند شخصیت‌های برجسته‌ای است که تاریخ، گواهی بر این موضوع است؛ اما این مسئله به نوعی در آمریکا، چالش اصلی تداوم رهبری جهانی این کشور به شمار می‌رود، زیرا نتایج نظرسنجی‌ها حکایت از تأثیر منفی این مسئله بر موضوع پژوهش دارد.

موضوع بعدی بحران لیبرال دموکراسی و تأثیر آن بر افول رهبری آمریکا است. همان‌طور که گفته شد، فونداسیون این رهبری بر لیبرال دموکراسی قرار گرفته و از طرف دیگر، سطح نازل مشارکت عمومی، دولت‌های لیبرال دموکراسی مدعی مشروعیت مردمی را با بحران ساختاری رویه‌رو ساخته است. ادامه این روند و محبوبیت مدل‌های دیگر، مملکت‌داری در میان مردم جهان،